

Юлія Бенедик

с-ть «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)», 2 рік, здобувач, викладач-стажист кафедри фінансів
Наук. кер. – д.е.н., проф. Левицька С.О.
Національний університет «Острозька академія»
м. Острог

Перспективи розвитку державних вищих навчальних закладів України в XXI столітті

Сьогодні, за умов недостатнього бюджетного фінансування та політичної нестабільності, питання розвитку державних вищих навчальних закладів, які є бюджетними неприбутковими організаціями, мають притаманні лише їм особливості діяльності, діють відповідно до статуту та чинного законодавства, надаючи певний пакет освітніх послуг як в Україні, так і за її межами, є надзвичайно актуальним.

Вищі навчальні заклади, як неприбуткові організації, є самостійними статутними господарюючими суб'єктами, що мають права юридичної особи, самостійний баланс, розрахункові (поточні) рахунки в установах банків, печатку та здійснюють діяльність передбачену статутними документами [4, с.3-9]. Основна їхня відмінність від підприємницьких структур полягає в тому, що вони не здійснюють будь-які види діяльності з метою отримання прибутку, тобто на основі комерційного розрахунку [2].

В своїй діяльності ДВНЗ керуються плануванням витрат статутної діяльності в межах коштів цільового фінансування, тобто дотримуються попередньо затвердженого кошторису. Статутна діяльність ДВНЗ здійснюється в основному за рахунок бюджетного фінансування, яке являє собою безповоротний та безоплатний відпуск коштів з державного та місцевих бюджетів на виконання загальнодержавних функцій і функцій муніципальних органів й забезпечення діяльності бюджетних установ та організацій [3, с. 5].

Конституція України, зокрема ст. 53, закріплює право громадян нашої держави на освіту, в тому числі і на отримання якісної вищої освіти [1]. Адже, як показує приклад розвинутих держав, чим вищий рівень освіченості їх населення, тим вищий рівень їх економічного розвитку. Саме тому, всі розвинуті країни світу спрямовують значну частину своїх фінансових ресурсів на підтримку та забезпечення розвитку вищої освіти. Щодо України, то в умовах дефіцитності державного бюджету, скороченні бюджетних програм, які фінансують лише витрати на оплату праці, стипендію та частково комунальні послуги, державні вищі навчальні заклади змушені постійно перебувати в активному пошуку нових джерел самофінансування.

Однак проблема недостатності фінансових ресурсів, яка є однією з найголовніших сьогодні, стає більш актуальною під впливом ряду інших проблем. Так, у Всесвітній декларації про вищу освіту для XXI століття, прийнятій на Всесвітній конференції ЮНЕСКО у Парижі (1998), визначено нові підходи до вищої освіти і напрями практичної діяльності їх забезпечення. З

доповіді Генерального директора ЮНЕСКО Федеріко Майора на форумі «Європейська програма змін у вищій освіті у XXI ст.» (1997), з різноманітних публікацій представників конференції європейських університетів, відомих функціонерів вищої освіти та ін. постають проблеми розвитку університетської освіти як складової системи вищої освіти у XXI ст. серед яких вирізняють такі: масовізація вищої освіти; інтернаціоналізація; фінансова криза університету і шляхи виходу з неї; диверсифікація вищих навчальних закладів; проблеми якості вищої освіти; новітні технології навчання і проблема відкритості та конкурентоспроможності університетів; вирівнювання національних освітніх систем і роль університету в цьому процесі; удосконалення управління; соціальна відповідальність університетів [5, с. 240].

Тому, на сучасному етапі розвитку державні вищі навчальні заклади повинні ефективно використовувати надані їм бюджетні кошти для забезпечення своєї безперервної успішної діяльності та надання якісних освітніх послуг, залучати додаткові ресурси, підвищувати рівень менеджменту, впроваджувати нові технології навчання та працювати над своєю відкритістю та конкурентоспроможністю. Вищим навчальним закладам необхідно поліпшувати свою фінансову стійкість, що визначається таким станом фінансових ресурсів, який відповідає потребам розвитку та вимогам ринку, і є основною умовою здатності ДВНЗ зберігати заданий режим функціонування за найважливішими фінансово-економічними показниками. Проте сьогодні фінансова стійкість ДВНЗ, тобто їхня спроможність забезпечувати стабільні соціально-економічні показники та ефективно адаптуватися до змін, викликаних дією внутрішніх та зовнішніх чинників, є найважливішою економічною проблемою, вирішення якої сприятиме мінімізації рівня фінансового ризику, пов'язаного зі структурою джерел формування капіталу закладів, та підвищенню якості освітніх послуг, які вони надають.

У XXI столітті ДВНЗ, забезпечуючи свій безперервний розвиток, повинні швидко реагувати на запити економіки та промисловості, і змінювати політику своєї діяльності відповідно до умов ринку. Основною з реакцій, на нашу думку, має стати правильний вибір моделі сучасного ДВНЗ. Серед них виділяють: модель «інноваційного», або «підприємницького університету» - ВНЗ, який діє на засадах вільної конкуренції та прямих контактів з підприємницькими структурами і основною метою чого є швидке і якісне задоволення поточних потреб економіки і ринку праці у відповідних фахівцях; модель «академічного університету» - ВНЗ, який продукує науково-педагогічну та технологічну еліту, з метою кадрового супроводження у сфері науки, вищої освіти і високих технологій, підготовку яких можна провести тільки на основі включення фундаментальної науки у навчальний процес; модель «корпоративного університету» - ВНЗ, створений при якій-небудь корпорації, фірмі для надання освіти своїм співробітникам. Останнім часом їх діяльність поширюється, і в них можуть навчатися всі працівники, пов'язані з цими корпораціями (клієнти, постачальники); модель «регіонального університетського комплексу» - структура, яка об'єднує структурні підрозділи, що реалізують освітні програми різних рівнів: ліцей, гімназія, коледжі, технікуми, інститути, установи

додаткової освіти; науково-дослідні інститути і конструкторські бюро; виробничі й інші підрозділи; об'єкти соціальної сфери; модель «відкритого університету» - ВНЗ, який відповідає запитам масовізації та демократизації освіти і відкриває можливості неперервного навчання перед усіма верствами суспільства [5, с. 262 - 292].

Таким чином, основними перспективами розвитку ДВНЗ України в ХХІ столітті, крім покращення фінансування за рахунок: диверсифікації джерел фінансових ресурсів, перерозподілу грошових потоків від держави, регіону, місцевої влади; пошуку нових схем державного фінансування та державної фінансової допомоги студентам; збільшення участі студентства у фінансуванні навчання, необхідно переглянути існуючі моделі функціонування закладів вищої освіти. А саме, на нашу думку, актуальним є розвиток наступних моделей ДВНЗ: модель «інноваційного», або «підприємницького університету» - її важливість полягає в тому, що сучасні нестабільні ринкові умови вимагають швидкого реагування закладів освіти на будь-які коливання, саме співпраця з підприємствами дозволить надавати якісні освітні послуги, продукувати конкурентноспроможних на ринку праці фахівців і сприятиме економічному розвитку держави (на даному етапі в Україні мало поширений); модель «академічного університету» - поглиблення взаємодії між НАН України і ДВНЗ, передача досвіду і залучення до наукової діяльності дозволить, по-перше, доукомплектувати висококваліфікованими спеціалістами професорсько-викладацький склад, а по-друге сприятиме розвитку науки і високотехнологічного виробництва (мало поширена, співпраця відбувається лише з деякими університетами); модель «корпоративного університету» - дасть змогу поглибити знання робітників у спеціалізованих галузях без відриву від виробництва, що значно зекономить затрати часу, матеріалів і коштів, а також сприятиме кращому розумінню та використанню здобутих знань на практиці (сьогодні набуває широкого розповсюдження у вигляді власних шкіл у великих фінансових установах, таких як Райффайзен банк Аваль, Приватбанк).

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року із змінами, внесеними [Законом України №2222-IV](#) від 8 грудня 2004 року. – Режим доступу: www.president.gov.ua.

2. Закон України «Про підприємства в Україні», вводиться в дію Постановою ВР № 888-12 від 27.03.91р.//ВВР 1991.- № 24.- ст.273[електронний ресурс] [зі змінами та доповненнями]. – Режим доступу: www.uazakon.com.

3. Бюджетний кодекс України: закон, засади, коментар / За редакцією О. В. Турчинова і Ц. Г. Огня. – К.: Парламентське видавництво, 2002 р. – 320 с.

4. Левицька С.О. Облік діяльності неприбуткових організацій: Монографія.-Рівне:УДУВГП, 2003.-259 с.

5. Поляков М.В., Савчук В.С. Класичний університет: еволюція, сучасний стан, перспективи. – К.: Генеза, 2004. – 416 с.